אלא קדירות של מקדש אמאי (אמר רחמנא)[א] ישברו נהדרינהו לכבשונות א"ר זירא לפי [א]שאין עושין [א]כבשונות בירושלים אמר [ב] אביי וכי עושין אשפתות בעזרה אישתמיטתיה הא דתני [ג] שמעיה בקלנבו [ב]שברי כלי חרס נבלעין במקומן אלא [ד] הא [ג]דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה תנור של מקדש של מתכת הוה נעביד דחרס דהסיקו מבפנים הוא דכיון [ה] דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת [ב]וכלי שרת דחרס לא עבדינן

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו. הואיל ואית להו תקנתא בליבון הא אוקימנא דטעמא משום בלוע הוא ולא אבישול קפיד קרא דנימא גזירת הכתוב היא ונהי דבמשכן כתיב ישבר לפי שלא היו (לו) קבועין להיות להם כבשונות לצרף כלי חרס אבל במקדש נהדרינהו לכבשונות שהיוצר צורפן בהם ויתלבנו: **אין עושים כבשונות בירושלים.** משום קוטרא כדאמרינן בבבא קמא (דף פב:): **אשפתות.** משברי כלי חרס: **בקלנבו.** שם מקום [ד] שנקרא על שם עבודת כוכבים כדכתיב (ישעיה מו) קרס נבו: **וקדושתן בתנור.** שאין נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמרינן בפרק שתי הלחם (מנחות נה:) לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו: ואפי'

רותחין דעירוי ככלי ראשון וקשה לרבינו שמואל נהי דמהני עירוי רותחין מכלי ראשון לתוך קערות ושאר כלים שדרך לערות בהן היאך יועיל לאותן קערות וכלים שהוכנסו כולן לתוך כלי ראשון ומלואן [ו] איסורין מכל צד בכל עובי הכלי לענין שיוכל לחזור ולהכניסן בתוך אילפס וקדירה מרותחין של היתר כיון דקיימא לן כשמואל דאמר תתאה גבר ואינו מבשל אלא כדי קליפה ואם היינו מפרשים דעירוי ככלי ראשון לגמרי ומבשל יותר מכדי קליפה ומאי דאמר שמואל דאינו מבשל אלא בכדי קליפה זה דוקא בשני דברים יבשים שנוגעין זה בזה ואפילו בדבר לח כגון [ז] נטף מרוטבו על הסולת שאותו רוטב אינו כמו עירוי שהרי נפסקה אבל עירוי שאין כח הכלי ראשון נפסק מבשל לגמרי לפי זה יתיישב מה שאומר ר"ת דשופכין רותחין עליהן הוא הכשר גמור אפילו לקערות שנותנן בתוך הסיר והאילפס ולא תקשי נמי מה שפירשתי [ז] לעיל דמוגלשין על גבי קמח היכי פטור מחלה והלא אינו מבשל אלא כדי קליפה דאיכא למימר דמבשל לגמרי כדפירשתי מיהו ר"ת לא היה סובר כן מדאיצטריך ליה למימר דעירוי אינו מבשל אלא כדי קליפה משום קושיא דתתאה גבר וא"ת הא דתנן בפ' חבית (שבת דף קמה:) כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין [בשבת] חוץ ממליח הישן וקולייס האיספנין ואי עירוי ככלי ראשון אמאי מדיחין וי"ל התם בכלי שני איירי ואפי' הכי מדיחין אין שורין לא משום דמיחזי כמבשל ולא דמי לתבלין דשרי בפרק כירה (שם מב:) ליתן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דעשויין למתק את הקדירה ולא מיחזי כמבשל אי נמי לרבותא נקט מדיחין דאפי' הדחה אסור במליח ישן וקולייס האיספנין: **ואם טש כל הפת כולה אסורה.** וא"ת מאי שנא מהא דאמרינן בפ' כל הבשר (חולין קיא:) דגים שעלו בקערה מותר לאוכלם בכותח דנותן טעם בר נותן טעם מותר ובשם רש"י פירש ה"ר יהודה חתנו דדוקא עלו שרו הא נתבשלו אסור [ח] ובא מעשה לפניו בביצים שנתבשלו בקדירה שבשלו בה חלב ואסר לעשות [ט] מולייתא על גבי בשר ואין להביא ראיה לדבריו מקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם (לקמן ע"ב) דהתם לאו נותן טעם בר נותן טעם הוא שהטעם שני באיסור אבל כאן הטעם שני בהיתר וקודם שיבא לידי איסור נתבטל הטעם בדגים לפי שהוא שני אבל יש לדקדק מלגון שחתכו בסכין של בשר דאסור לאוכלו בכותח (חולין דף קיא:) דאגב חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ולא גרע נתבשל מלגון מיהו לפי לשון אחר שפירש שם בקונטרס היינו [י] טעמא שיש חילוק בין קערה לסכין דסתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל סכין [יא] טעמא שהשומן קרוש עליו ואינו ניכר כשחותך [יב] הוי כלונן טעם הבא מן הממש ולפי זה אין ראיה מלגון שחתכו בסכין והך דתנור שטשו באליה נמי מפרש ר"ת דאי אפשר לו לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק ומיהו יש לדקדק דאפי' נתבשלו שרי מהא דאמר לקמן (דף צז.) דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל האידנא שלמים בקדירה שבישל בה שלמים אתמול ולא אמרינן דקממעט באכילת שלמים דהאידנא דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבוא לידי איסור ואפי' [יג] למ"ד דשאני התם שהוא טעם שלישי שיש מים בקדירה שמבשלים בה שלמים [יד] מטעם זה נמי יהו מותרין הביצים שנתבשלו בקדירה החולבת לעשות מהם מולייתא בבשר שבתוך המים נתבשלו ועוד דגבי שפוד ואסכלא מייתי בסוף ע"ז (דף עו.) ההיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומיהו על כרחין אין זו ראיה דלענין חטאת אין שייך לומר כן דבסוף ע"ז (שם) קשרי לבשל חטאת והדר שלמים והרי ממעט באכילתן דמיתסרי לזרים לנשים ולעבדים ואין נאכלין אלא [טו] ליום ולילה וגם מיפסלי ביוצא כחטאת ואין שייך כאן להתיר מכח נותן טעם בר נותן טעם כי אם היכא שיש שני נותני טעם של היתר אבל האחד של איסור לא דהוי כמו קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב תרומה לא יבשל בה חולין ועל כרחין [טז] יש לומר שם משום דמין במינו דאורייתא ברובא בטל ובכלי המקדש ברגל [יז] אוקמיה [יח] אדאורייתא ואע"ג דאסרי לקמן (דף צז.) רקיק שנגע ברקיק וחתיכה בחתיכה גבי כלים אקילו רבנן טפי ותימה אי נתבשלו נמי מותר אמאי אמרו רבנן מזמן אכילה של ראשון טעון מריקה ושטיפה לגבי שלמים דאתמול ושלמים דהאידנא דשניהם היתר דאין סברא לומר גזירת הכתוב היא בדבר שמותר גמור בחולין אפי' מדרבנן. ברו"ך:

אלא קדירות של מקדש **אמאי ישברו.** תימה מאי קשיא ליה הא טעמא דשבירה לאו משום בליעה הויא אלא גזירת הכתוב אי סבירא ליה דתלאו באויר תנור טעון שבירה אע"ג דליכא אלא בישול בלא בלוע ור"ת היה אומר דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים תדע דאמרינן בכולה הש"ס (פסחים ל: ע"ז לד.) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואמאי הרי יוצא מידי דופיו ע"י החזרת כבשן אלא ודאי כשהוסקו נעשו ככלים חדשים וחשיבי כלים אחרים דפנים חדשות באו לכאן ואע"ג [יט] [דלגבי] טומאה כלי חרס טעון שבירה ואמרינן (כלים פ"ה מ"ז) תנור חולקו לשלשה כדכתיב תנור וכירים יותץ ולא אמרינן אמאי יותץ והלא כשמסיקו לאפות בו זו היא טהרתו דחשיב ככלי אחר וכן תנור שהסיקו בקליפי ערלה דאמרינן (פסחים דף כו:) חדש יותץ אמאי לא דמי כלי חרס לתנור דכיון דתנור תשמישו ע"י היסק לא חשיב פנים חדשות ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחוץ כעין תחילת עשייתו כשהיוצר עושהו ונותנו בכבשן אפשר שזה היה מועיל מיהו קשה מהא דאמרי' בסוטה פרק היה מביא (דף טו:) גבי פיילי של חרס חדשה (וגבי כלי חרס של מצורע) אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו אבל נתאכמו פסולין מ"ט דומיא דמים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה בעי רבא נתאכמו והחזירן לכבשן ונתלבנו מהו מי אמרינן כיון דאידחו אידחו או דלמא כיון דהדור הדור ולא פשיט מינה מידי ומאי תיבעי ליה הא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וככלי [כ] חרס [חדש] דמי ושפיר הוי האי כלי דומיא דמים שלא נשתנו ועוד קשה הא אפי' בחולין קי"ל (פסחים דף ל:) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם מנא לן דמחטאת ליכא למילף דהתם גזירת הכתוב כדפירש' אם תמצא לומר דבישול בלא בלוע טעון שבירה ונראה לפרש דמאחר שהתיר הכתוב כלי נחשת במריקה ושטיפה ובכלי חרס לא התיר ש"מ דטעם משום בליעה הוא דזה יוצא מידי דופיו וזה אינו יוצא מידי דופיו ובישול בלא בלוע טעון [כא] שבירה בזה סברא לומר לפי שהחמיר בו הכתוב לחושבו כבלוע ודוקא בהגעלה אינו יוצא מידי דופיו אבל בהחזרת כבשונות יוצא וא"ת למה הצריך הכתוב שבירה דלא שייך למימר על הכתוב דלמא חיים ולא שאין עושין כבשונות בירושלים ויש לומר חידוש הוא שהתירו הכתוב בשבירה דהוה אמינא דלא מהניא שבירה כיון דעדיין טעם חטאת בחרס דצריך שיהא הטעם בטל מן העולם כמו בכלי נחשת שעשו בו מריקה ושטיפה אבל הא פשיטא דכ"ש החזרת כבשונות דמהניא טפי ולא [כב] כספרים דגרסי הכא קדירות של מקדש אמאי אמר רחמנא ישברו ליהדרו לכבשונות דמשמע דפריך אקרא מדקאמר אמאי אמר רחמנא:

הכי גרסינן כיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור. תימה דשבק מנחת מאפה דכתיב בה תנור בהדיא (ויקרא ב) וכי תימא משום דר"ש לא בעי הקדש בתנור כדדריש בסוף כל המנחות באות מצה (מנחות סג.) מדכתיב תנור תנור ב' פעמים אלא שיהא הקדישן לשם תנור א"כ שתי הלחם ולחם הפנים נמי ר"ש לא מפליג כדמוכח התם ודייק לה מדתנן בפרק שתי הלחם (שם נה:) ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי ויש לומר דלא נקט מנחת מאפה משום דהיא גופה לא ידעינן לרבנן דר"ש אלא משתי הלחם ולחם הפנימית [כג] שהן גמרא כדאמר בריש שתי הלחם (שם נו.) דרבי יהודה ור"ש בגמרא פליגי:

מסורת הש"ס

א) [חגיגה כו. ב"ק דף פב:], ב) יומא כא., ג) [לעיל נה:], ד) סנהדרין סג:, ה) פסחים דף עה:

ליקוטים

נהדרינהו לכבשונות. ולא חיישינן משום דפקען היינו משום דכבשונות לא פקעי. והכא [בהא דאמר רב קדירות בפסח ישברו] לא אמרינן דניהדרינהו לכבשונות, שנוח לו לאדם שיקח קדרה חדשה ולא שיחזיר קדרתו לכבשונות, שאין בין זה לזה הנאה של כלום, אבל גבי קדשים שיש להם כלים הרבה בעזרה [אם] אפשר להכשירן בכבשונות לא היו שוברין אותן. אי נמי איכא למימר דכבשונות נמי איכא למיחש דלמא פקען אלא שהכהנים לא חששו בכך, שאין חסין כל כך על שברון כלי חרס, ואם תאמר א"כ כשאמרו לפי שאין עושין כבשונות בירושלים למה לא אמרו ולימלינהו גומרי, איכא למימר אין הכהנים מטריחין כל כך למלאות כל קדרה וקדרה גחלים, שאין עניות במקום עשירות. (חי' רבינו דוד פסחים ל:) נהדרינהו לכבשונות כו'. קדרות אלו הואיל וכלי חרס אינו יוצא מידי דפנו אין להם הכשר שהרי הכשרן בליבון וטעונות היסק מבפנים או היסק מרובה כל כך מבחוץ עד שיתלבנו מבפנים ויסיר קליפותיו בפניו שאף זה לדעת רוב המפרשים היסק מבפנים הוא וחכמים לא רצו לסמוך להתירו בהכשר זה שמא יחוס עליהם, והוא שאמר חייס עלייהו דילמא פקען אלא שבדיעבד מיהא יראה שהוכשרו. ולדעתנו חזרה בכבשן מיהא הותרה בה שאין בזה שום חשש בקיעה, והוא שאמרו בזבחים קדרות במקדש אמאי ישברו נהדרינהו לכבשונות ותירץ בה שאין עושים כבשונות בירושלים, ואע"פ שהיו להם תנורים, אף בתנורים כל שהסקן בהיסק הרגיל חייס עלייהו, אבל כבשונות שהקדרות נעשות לשם אין שם חשש בקיעה. ויש מפרשים שאף חזרה בכבשן לא הותרה ומקדש שאני שאין שם טעם חייס עלייהו דילמא פקען שהכהנים זריזים הם או שהן של צבור ואין חסות לצבור ואין נראה כן שאם כן היה להם להניחם בתנורים או להסיקם מבפנים, אלא שבכל מקום חוששין למסיק שיחוס עליהן. ולא שאל בה אלא על חזרת כבשן מצד שאין שם חשש בקיעה כמו שכתבנו שהרי ממלאין אותו קדרות וסותמין פי התנור וטחין אותו ודאי אינו מוציאן עד שישתהו שיעור הראוי ובפסח מיהא חזרת כבשן הותרה אלא שהוא טורח גדול ונוח להם לקנות חדשות. ויש לי בזו דרך אחרת לומר שהכל בדין חסות לכל יחיד ויחיד אפילו כבשונות, והסק מבפנים וחזרת כבשן אחד הוא והוא הדין להנחה בתנור אלא שבמקדש אין טעם חסות. וזה ששאל בה על חזרת כבשונות ולא על הסק מבפנים והנחה בתנור מפני שהיסק מבפנים טורח יתר ובהנחה בתנור מפני שאין דרך להחם תנור שלא לצורך וכשהוסק תנורו של כל אחד ואחד ממלאו מן הצריך לו ואינו חוזר ומסיק להכשר קדרות ולפיכך שאל בה נהדרינהו לכבשונות ולא שאל בה היסק מבפנים שאין אדם רגיל לטרוח כל כך בשביל קדרה וכן הנחה בתנור אין אדם מסיק תנורו להכשר קדרה ושאל בה לחזרת כבשונות שהוא בא לפי תומו שהקדר הסיק כבשונו לצורך קדרות וזה יכול להבליעה עמהם ותירץ בה שאין עושין כבשונות בירושלים ותנור והיסק אין דרך בכך כמו שכתבנו הא אילו היו שם כבשונות או אם מ"מ הסיק להכשרם תנור או היסק מבפנים הוכשרו ואין טעם חסות מעכבם במקדש או שמא אף כל יחיד ויחיד בכל כיוצא באלו ר"ל בקדרת איסור אין בו טעם חסות הואיל וקודם הכשר לא היו ראויות לו כלל להשתמש בהן שאינם חשובות בעיניו לכלום אבל בפסח מכיון שראויות לו לאחר הפסח או אף בפסח בצונן חייס עלייהו מפני שחשובות הן בעיניו אחר שראויות לו בלא הכשר זה ומתוך כך יראה שקדרה של איסור דיה בהיסק מבפנים ואין לחוש לחייס עלייהו דילמא פקען וכל שכן בזמנים הללו שהן מצויות ביותר ובדבר מועט שאין בהן חשש חסות (מאירי פסחים ל ע"ב): לפי שאין עושין כבשונות בירושלים. וא"ת למה הטעינו הכתוב שבירה משום דאין עושין כבשונות בעזרה. למלאה גומרי דבהכי ליכא קוטרא. וי"ל אם היה מצריך הכתוב לשרוף בליעת האיסור ע"י כבשונות או ע"י גומרי הייתי אומר דלא סגי בשבירה משום שלא יהו אשפתות בעזרה אם יחדל הנס שלא יבלעו במקומן, או משום שעדיין בליעת האיסור בחרסים. וכי פריך בזבחים נהדרי' לכבשונות לא אקרא פריך אלא אמתניתין דהתם (תוס' רשב"א פסחים ל ע"ב):שברי כלי חרס נבלעין במקומן. בפ' דם חטאת מוכח ששבירתן במקום קדוש, אבל הא לא ידעינן מקרא מנלן שאחר שבירתן אינו יכול להוציאן משם (תו"י יומא כא ע"א):

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה יד:
נב ב מיי' פ"א שם הלכה יח:

מוסף רש"י

שאין עושין כבשונות. משרפות סיד לקדירות (ב"ק פב:). שברי כלי חרס. שמבשלים בהן קדשי קדשים ובליעתן נאסרת משום נותר וטעונין שבירה כדכתיב (ויקרא ו) וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר, ושבירתו במקום קדוש כדאמרינן התם בפ' דם חטאת [לעיל צג:] ואם אין נבלעין נמצאו אשפתות של שברים בעזרה (יומא כא.):

שינויי נוסחאות

א] לפרש"י ותוס' ליתא להנך שתי תיבות ועי' שאילתות פ' מטות סי' קל"ז (הגרי"ב). ועי' בשטמ"ק, ובליקוטים בשם הרוקח, ובטה"ק: ב] אמר ליה אביי (ש"מ): ג] נ"א רב שמעיה (ש"מ וגליון): ד] ואלא (כי"צ): ה] צ"ל כיון (*ב"ש וכ"ה בתוס'): ו] צ"ל ומלאין (ש"מ): ז] צ"ל שהקשיתי (באה"מ): ח] אסור דכחד טעמא חשיב. (תוס' חולין שם): ט] לעשות מהם מולייתא של בשר (ש"מ, תוס' שם): י] צ"ל דהיינו (ש"מ): יא] סכין פעמים שהשומן (ש"מ): יב] וכשחותך הוי בצנון טעם (ש"מ וצ"ק): יג] צ"ל ואין לומר דשאני כו' (צ"ק): יד] [ד]א"כ מטעם זה כו' (תוס' רא"ש שם): טו] אלא לזכרי כהונה כל"ל ותיבות ליום ולילה נמחק (צ"ק). ועי' ח"ד: טז] כרחין צריכין אנו לומר (תו' הרא"ש שם): יז] מלדבריהם משמע דדוקא ברגל התירו. ובתוס' הרא"ש שם ליתא תיבת ברגל. ועי' בליקוטים בע"ב מהרא"ד בת"כ: יח] אוקמוה (שם): יט] גירסת ש"מ ולענין טומאה כלי: כ] וככלי אחר דמי כל"ל (ש"מ): כא] צ"ל דטעון (שמכ"י): כב] זו גי' בה"ז. ובל"ק גרים ויש ספרים (צ"ק). ואפשר עוד דיש כאן חסרון תיבות בתוס' וכל"ל וכי פריך נהדרינהו לכבשונות לאו אקרא פריך אלא אמתניתין ולא כספרים וכו' (עפ"י תוס' הרשב"א שהובא בליקוטים): כג] צ"ל הפנים (ש"מ והגרי"ב):

שיטה מקובצת

תוד"ה אלא וכו ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחוץ כו'. נ"ב עוד מוסיף משי"ח דאפילו החזירו לכבשן והסיקו מבפנים ומבחוץ לא מהני ביה, שאין החזרה מועלת אלא לשווייה כתחלת עשייתה, והואיל וההסקה שעושה כלי בתחלה לא מהניא ביה לשווייה כפנים חדשות מפני שדרך תשמישו בכך, החזרה לכבשונות נמי לא מהני ביה. ועוד דיותץ תנן. שלא כדברי התוספות שפירשו שאם הוסק מבפנים ומבחוץ טהור. וא"ת א"כ מאי פריך בסמוך למה לי של מתכת והלא אסור משום בשול בלא בלוע ופנים חדשות אין בו. וי"ל דהיא גופה פריך תיפשוט מהכא דבשול בלא בלוע אסור שאל"כ ליעביד של חרס ויסיקנו, וקשיא למאן דדחי לעיל דלעולם בעינן בלוע ומשום שירי מנחות. א"נ י"ל דבשול בלא בלוע לא עדיף טפי מבלוע ובמקום שיש תקנה לבלוע לא מיתסר משום בשול תדע שהרי כלי מתכות דיים במריקה ושטיפה ושוב אין נאסרין מפני הבשול, ומשום הכי ניחא דפריך לעיל קדרות אמאי ישברו וכן בכאן גבי תנור דהואיל וההסקה מוליאתן מידי בליעה שוב אין לאסרם מפני בשול (הר"פ ד"ל. ב"ש): **בא"ד** (בסופו) ולספרים דגרסי הכא כו'. נ"ב והר"פ ז"ל כתב, ה"ג אלא קדרות שבמקדש אמאי ישברו, ול"ג אמאי אמר רחמנא, דשמא לא דבר הכתוב אלא במשכן שהיה מטלטל ולא היה מקום לכבשונות (ב"ש):